

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET
❖ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❖

DAMER!

Nu inkommet **nyheter** i skotska, randiga och enfärgade

Blustyger

i alla prislägen fr. 0.65 pr mtr
Ett parti

Vita Woile

till blusar och klädningar.

Kjoltyger,

60 cm. br., i grått och blått från 1.45 pr mtr.

Cheviot. Sammet. Stuvar.

Trädgardiner	fr. kr. 0.35
Strandkoftor	» » 5.80
Underkjolar, satin	» » 3.55
Reformliv	» » 1.65
Snörliv	» » 1.90
Korsettskyddare,	» » 0.95
Tröjor, Lahmans	» » 0.90
Kalsonger, trikå	» » 1.75
Linnen	» » 1.25
Strumpor och Vantar. Sybehör m. m	

SVENSKA VARUHUSET

1 tr., 54 Drottninggatan 54, 1 tr.
37 Stora Nygatan 37

SINGER "66"

MODERNASTE SYMASKIN

NYTTIGASTE MÖBEL

Advokaten EVA ANDÉN

JURIS KANDIDAT

KVINNLIGA JURIDISKA BYRÅN

LILLA VATTUGATAN 141 vid Brunkebergstorg
RIKS 75 76 ALLM. TEL. 183 36

Testamenten, bouppteckningar, arvsutredningar, äktenskapsförord, familjerättsaker, juridiska uppdrag av alla slag. Även skriftliga förfrågningar besvaras.

A.-B. Nordiska Kompaniet.

Textilafdelningen Thyra Grafström, Stockholm.

Permanent utställning av färdiga och påbörjade arbeten samt material. Råd vid inredning av våningar m. m.

Undervisning

i Italiensk spets- och annan konstsöm.

Ständigt på lager därtill hörande material:

Svensk, Fransk och Bömisk Spetsråd. Rikhaltigt urval av Spetsmönster.

Ledig annonsplats!

Telefon
539
Malmö

Perslow's

SIDEN &
MANUFAKTUR-
AFFÄR

alltid nyheter i största urval

HERTHA

ÅRGÅNG IV

1 APRIL 1917

HÄFTE 7

Handlandets plikt.

Går man på djupet med vad som kan vara orsaken till många fortbestående missförhållanden och mycken oavhjälpt nöd i våra samhällen, kommer man snart till den slutsatsen, att det är på grund av mänskornas hjärtans tröghet. Icke för deras onskas skull, avsiktligheten finns där inte. Men därför att det inte finns nog liv i deras ande för att de skola se, känna och förstå, när det gäller andra. Därför att de tillåta vaneslöheten att avtrubba medkänslan och viljan att rätta på det som är vrängt och eländesfyllt.

Någon ursäkt blir ej detta för dem, som makten ha att något uträtta men underlåta det; endast en förklaring av att det är möjligt, att i det moderna, till socialt ansvar — i stort taget — väckta samhället ännu förhållanden bestå av faktiskt fullkomligt upprörande art, till och med, i särskilda fall, sådana av samhället självt organiserade och bestämmelseenligt sanktionerade.

Det speciella fall, som nu ligger mig i tankarna och föranlett de gjorda reflexionerna, är de fullkomligt otroliga existensvillkor, under vilka samfunds-

organisationen låter de svenska barnmorskorna år efter år draga sig fram. En svältexistens, i och för sig grym och därför otillätlig, men som också drar på skammen av att vara av stat och kommun fastslagen.

Doktor Frans Berglund har i en av redlig harm och varm indignation fylld artikel i Herthas tredje häfte för året redan givit denna tidskrifts läsare en inblick i den till otrolig höjd drivna svältkonst, som utövas av våra barnmorskor. Det är därför inte nödigt att här närmare ingå på konsekvenserna av att vara nödgad att leva på en inkomst, i ett för allt, av 600 kr., som är den genomsnittliga totalinkomsten för den kommunalt anställda barnmorskan, med hennes av riksdagen 1908 tillförsäkrade kontanta minimilön av 300 kr.! Reflexionerna göra sig själva, nu därtill med dyrtidens skrämmande livsmedels-siffror som — icke hjälpande, men stjälpande — faktorer vid försöket att få uträkningens debet och kredit att ens tillnärmelsevis gå i hop. Men vad som här måste sägas, med önskan om ordens kraft att tränga igenom hjärtanas

tröghet och viljornas lättja, är att Sverges kvinnor framför allt inte ha lov till att sitta med händerna i kors och låta denna grupp arbetande medsystrar — som därtill i själva sin yrkesutövning är dem och hela nationen av det högsta värde — släpa sig fram i ett verkligt nödläge, i stället för att skäliggen lönas för sitt ansvarsfulla och ansträngande arbete.

Det är inte vi, som stifta lagarna i landet, vi ha intet annat sätt än den mödosamma vägen att utanför de bestämmandes forum skapa en opinion för den sak vi vilja ha fram. Men detta måste göras, och det omedelbart och med all kraft i detta speciella fall. Stockholms F. K. P. R. har redan i samband med centralstyrelsemötet i januari tagit ett steg till aktion genom sitt då i frågan hållna möte och den därvid tillsatta kommittén, som till Kungl. Maj:t avlätit en skrivelse med hemställan om en proposition vid innevarande riksdag om förbättrande av barnmorskornas löneförhållanden i överensstämmelse med de önskemål de själva framfört i sin 1914 till Kungl. Maj:t inlämnade petition. (Vilken petition i den dag som är vilar hos medicinalstyrelsen, som icke hunnit — man får ju antaga att det är tid som felats — avgiva äskat utlåtande om densamma.) Det är nödvändigt att gå vidare. Fredrika-Bremer-Förbundet har också upptagit frågan på sitt program vid årsmötet i Göteborg 10—11 april. Nu är att hoppas att de uttalanden, som där komma att göras, måtte följas av en fortgående och kraftig agitation från kvinnohåll, som icke tillåter vare sig

medicinalstyrelse eller riksdag att skjuta ifrån sig frågan som mindreviktig.

Det är icke samhället värdigt att en grupp i dess tjänst anställda och därtill i ett så ansvarsfullt yrke arbetande personer faktiskt i stort taget stå invid — eller rent av nedanför — svältgränsen. Lika litet som det är försvarligt gent emot dessa personer.

ELLEN KLEMAN.

Riksdagen och barnmorskornas existensvillkor. Tvenne likalydande motioner om dyrtidsunderstöd åt de kommunalt anställda barnmorskorna ha av hrr Hellberg och Vennerström väckts i respektive första och andra kammaren. Med hänvisning till att den rådande dyrtiden gjort ett flertal medborgargrupper ekonomiska situation hart när olidlig gå motionärerna in på barnmorskornas oerhört små existensvillkor, vilka icke tåla vid någon som helst stegring av levnadskostnaderna. Vidare påpekande det faktum, att barnmorskornas redan 1914 inlämnade petition om höjda löneförmåner, vilken även under då rådande normala förhållanden måste anses ha varit fullt rimlig och berättigad, ännu ej lett till någon åtgärd, säga sig motionärerna anse, att dyrtidsunderstöd otvivelaktigt nu äro så trängande behövlige, att de icke kunna anstå till ett kommande år utan, om de beviljas, böra utgå redan under innevarande år.

Slutyrkandet har följande formulering: att riksdagen måtte bevilja ett förslagsanslag av 150,000 kr. att förskottsvis utgå under innevarande år såsom dyrtidsunderstöd till kommunalt anställda barnmorskor med högst 100 kronor till varje under förutsättning att av respek-

tive kommun eller enskilda lämnas ett minst hälften så stort bidrag till samma ändamål.

Med annan utgångspunkt har ännu en motionär i andra kammaren behjärtat barnmorskornas ytterligt tryckta ekonomiska förhållanden. Det är hr Byström, som med upptagande av dessas lönefrågas behandling i riksdagen 1908 påpekar, att redan då en stor del av Konungens befallningshavande tillika med samtliga provinsialläkare uttalade sig för att kontanta minimilönen borde sättas till minst 400 kr. — d. v. s. till minst 100 kr. mer än vad riksdagen fann lämpligt bestämma. Ytterligare åberopar motionären allmänna barnmorskeförbundets petition 1914 om

att den kontanta minimilönen skulle sättas till 500 kr. om året och framhåller som sin mening, att vad förbundet år 1914 ansåg nödvändigt som existensminimum omöjligt kan anses vara för mycket 1917. På grund härav yrkar motionären i överensstämmelse med barnmorskeförbundets i dess petition framförda önskemål att

barnmorska, som är i kommuns tjänst anställd, skall i årlig lön åtnjuta minst femhundra kronor jämte tjänlig bostad och nödigt bränsle eller erhålla ersättning för bränslet med minst ett hundra kronor samt erhålla två ålderstillägg: ett efter fem år å femtio kronor och ett efter tio år å etthundra kronor.

Hanna Andersson.

In memoriam.

Hennes yttre historia: ett liv i fasta, klara linjer, strävsamt och fyllt av arbetsallvar; hennes inre värld: solighet i känslö- och viljelivet, entusiastisk levnadsstämning.

Också äro de vänner, kamrater och lärjungar många, vilka nu sörja över att ej längre få stå i kontakt med hennes dugande personlighet, själsvärme och osjälviska intressen.

Genom avgjord fallenhet tidigt bestämd för den pedagogiska banan avlade Hanna Andersson vid tjugooårsåldern folkskolelärarinneexamen och fick sin första anställning vid Klara folkskola. Tre år därefter blev hon ordinarie i Hedvig Eleonora och år 1889 med högsta lönegrad förflyttad till Kungsholms folkskola, och åt detta arbetsfält,

utvidgat dels med värv inom Kungsholms församling, dels med andra lärarverksamhet tillhörande, ägnade hon därefter under stigande personlig utveckling rastlöst sin kraft intill dess sjukdomen bröt den. Då Kungsholms folkskolas bibliotek tillkom år 1902 blev hon dess bibliotekarie och var även bibliotekarie i Kungsholms lärarebibliotek samt tillhörde som enda representant för lärarinnekåren folkskoleöverstyrelsens bibliotekskommitté. Åren 1892—98 var hon ledamot av styrelsen för Stockholms folkskolläraryörening, några år som dess sekreterare, några år som dess vice ordförande. I sex år tillhörde hon som kassaförvaltare Pedagogiska sällskapets styrelse samt var en av stiftarna av Föreningen för för-

ädlande ungdomsnöjen. Vidare tillhörde hon från 1904 ombuds församlingen för Stockholms folkskolor och invaldes 1906 i kommittén för omarbetande av timplan och kurser vid Stockholms folkskolor. Dessutom har hon varit ledamot av Kungsholms församlings fattigvårdsstyrelse och av styrelsen för församlingsbiblioteket. Och dessa alla uppdrag vittna tydligt om den aktning och det förtroende Hanna Anderssons överordnade och kolleger hade för hennes personlighet och hennes arbets- och kunskapsförmåga.

Att hon för den ungdom hon var satt att lära och leda blev en verklig andlig kraft, detta berodde säkert vida mer än på hennes undervisningsskicklighet på vad som främst karakteriserade henne: hennes ljusa sinnelag och hennes viljas omedelbara inriktning på att låta allt gott och varmt slå ut i ärlig känsla. "Plats för alla goda idéer" var ett hennes uttryck av hennes vänners bevarat.

Och sitt största antal vänners, de många, många vännerna vann hon utanför sitt egentliga arbetsområde, på ett annat, vilket var som tillrättalagt för hennes glädje att få skänka av sin vitala livssyn. Hon kom vid helt unga år in i Kvinnoklubbens i Stockholm styrelse, blev efter någon tid dess ordförande och under en period av 25 år så dess bärande kraft, att det kan sägas, att Kvinnoklubbens hitintills varande historia är denna dess ordförandes. Och hon ville ej veta av någon fastslagen vardagsnivå som följd av strävsamt arbete eller små levnadsförhållanden utan satte in hela varma sin tro på att om blott de,

som sakna egna tillräckliga ljusförhållanden, sammanföra sina ljuskällor, så kunna de gemensamt skapa sig en livsfrämjande atmosfär.

Och att hon icke varit en överflödig, det visade sig under hennes sista sjukdom och hennes sista färd, ty varje omsorg om henne och varje hälsning till henne var ett tack för sol.

BERTHA HÜBNER.

Stadsfullmäktigevalen i Stockholm. Det är med blandade känslor man lärt känna utgången av stadsfullmäktigevalen i Stockholm vad de kvinnliga kandidaterna vidkommer, ty under det man med tillfredsställelse annoterar fru Emilia Broomés återval och nyvalen av så förtjänta kvinnor som fru Gertrud Törnell och fröknarna Laura Netzel och Anna Johansson, har man att beklaga förlusten av fröken Anna Lindhagen inom Stockholms kvinnliga stadsfullmäktiges krets, liksom att så goda krafter som fröknarna Anna Åbergsson, Gertrud af Klintberg och fru Ella Billing måst stanna utanför, då deras platser vid valen ej voro säkerställda. Det är att hoppas att vid blivande stadsfullmäktigeval kandidaturer som dessa måtte effektivt stödjas och att fröken Lindhagen återbördas till en verksamhetskrets, där hon gjort så goda insatser.

Funderingar över moderna konstutställningar.

Hertha är ju den svenska arbetande kvinnans tidskrift par préférence — och ett led i de kämpande kvinnornas stora skara utgöra ju ovedersägligen konstnärinnorna. Därför vågar jag upptaga en liten del av tidskriftens utrymme med mina tankar och funderingar över spörsmålet: vad kan bäst befrämja kvinnliga konstutövares framtid och är det överhuvud lyckligt, att så många ungdomar slå in på denna bana? Jag menar nu endast de bildande konsternas utövare. Jag vill även förutskicka den anmärkningen, att jag ej är ensam om mina åsikter, utan att de delas av ett flertal av de icke längre unga konstnärinnor, som under åtskilliga decennier arbetat och strävat på den ganska törnbeströdda vägen fram till det aldrig nådda men ständigt hägrande idealet, konstnärinnor, som dock skapat sig aktade namn och ofta ekonomiskt oberoende.

De flesta i Stockholm bosatta av Herthas konstintresserade läsarinor ha troligen besökt den nyss avslutade stora utställningen i Liljevalchska konsthallen och besett alstrén av såväl svenska som sydtyska konstnärinnors pensel och mejsel — men ha väl många gått därifrån med en känsla av verklig behållning? Det är inte alls min mening att komma med någon sorts kritik — något som ju redan är gjort av Herthas ordinarie konstnämälare —; visst möttes ögat av en del förträffliga saker, goda

och ärliga arbeten. De båda minnesutställningarna voro ju särskilt intressanta. Ett och annat höjde sig betydligt över medelmåttan — ett och annat tyckte jag för min del sänkte sig djupt under nivån för vad som bör utställas —, men huvudintrycket för mig blev dock: det är något barockt, något osmältbart i denna stora anhopning av sins emellan alldeles heterogena saker. Det är mot dessa massutställningar, som jag vill rikta min kritik, och samma anmärkningar gälla naturligtvis för alla liknande utställningar. Åskådaren tröttnas. Min egen behållning efter ett par grundliga besök i hallen blev — en sömnlös natt, under vilken en massa bjärta färger dansade runt för mina ögon, under det att som i en mardröm stora onaturligt stirrande orientaliska ögon tittade fram i virrvarret, avlösta av någon snedvriden hemskt mager figur, som vred sig i vända över att vara så misstecknad. Reminiscenser av fru Grünewald och österrikiskan Sofie Korner. Jag beslöt att aldrig mera sätta min fot inom en av så olika element sammansatt utställning, så obehaglig var mig denna natt.

Men hur vill ni då ordna saken, hör jag er fråga.

Utställningar äro nu en gång en livsak för arbetande konstnärer. Det ligger i sakens natur, att de måste visa resultatet af sitt arbete för att vinna säkerhet för egen del och erkännande

— eller förkastelse — från allmänhetens sida. Även det ekonomiska intresset spelar härvidlag en stor roll, då konstutövare ju också måste leva, och det genom att söka vinna avnämning för sina arbeten.

Men dessa stora utställningar med sina, denna gång cirka 900, nummer, där äldre och yngre konst av olika skolor tränges om utrymmet, bli till ingen eller liten nytta vare sig i det ena eller andra avseendet. Låt oss sätta oss in i konstnärinnans ställning. Först och främst måste hon ingå i den förening, som anordnar utställningen, söka sätta sig in i en massa stadgar, som på tusen sätt kunna misstydas. Vidare underkastas hon en jury, som hon visserligen själv får välja (en valrätt, som många aldrig begagna sig av, eller också följa de blint den av styrelsen föreslagna listan) — men aldrig blir nöjd med. De många olika riktningarna kunna omöjligen alla bli representerade inom denna samvetsdomstol. Vore än varje juryledamot en idealmänniska, höjd över all sorts partiskhet och maktlystnad, kunde hon ändå inte göra alla till lags. Några utställare måste gynnas på de andras bekostnad, få komma med större kollektioner och bli följaktligen även av arrangören placerade på de bästa platserna. Allt detta väcker naturligtvis missnöje och avund hos de sämre lottade, — ty konstnärinnor äro gudnäs inte mer än andra dödliga höjda över sådana mänskliga svagheter som avund- och klandersjuka. Det känns ju också bittert för den stackars konstnärinnan, som nedlagt all sin kärlek, allt sitt arbete på några av

hennes själv med förkärlek utvalda verk, att få — "på grund av utrymmesskäl", heter det alltid — just sina bästa saker refuserade, under det att vad hon själv kanske minst håller på antages. Jag har själv en gång varit med i en jury och förebråddes för att vara alltför beskedlig — och ändå måste jag medge, att sedan man hållit på en 4—5 timmar att sovra och sovra, fann jag till sist av idel trötthet allting undermåligt. Man måste som sagt vara en idealmänniska, om man skall kunna bli en något sänär rättvis juryledamot, och rätteligen borde man vid ett sådant tillfälle fullständigt avstå från att själv utställa.

Således ha vi kommit så långt, att den stackars genomsnittskonstnärinnan fått in ett par av sina minst lyckade verk och fått dem — eller anser sig ha fått dem — så illa placerade, att de alldeles försvinna i mängden. Kommer så konstkritiken, den så fruktade och dock av alla så ivrigt åtrådda högsta domstolen. Oftast lotsas kritikern av någon av utställningens anordnare genom de många salarna; de som böra omnämnas påpekas, de övriga fäster man sig självfallet icke alls vid. Hans eller hennes omdömen påverkas ju också av den tidnings eller tidskrifts hållning, för vilken det skrives. Huvudsaken för anmeldaren är att påträffa något nytt, varöver det kan skrivas en ny variant av gillande eller ogillande. Någon gång kan det gamla, om det blott är tillräckligt gammalt, bli nytt igen och ådraga sig den stora kritikerns uppmärksamhet.

Till sist öppnas salarna för den stora allmänheten. På vernissagen tränges

“hela Stockholm“, inte för att se på tavlor och skulptur, — men för att se på varann. Damerna, som alltid äro i flertal, taga sig ju så bra ut i den vackra takbelysningen, pälsgarnityren värderas med ett enda ögonkast, det sista “teet“ eller den sista “cabareten“ diskuteras och i förbigående kastas genom lorgnetten en likgiltig blick på väggdekorationerna. Omdömena uppskjutas hälst, tills man får se vad tidningarna säga. Längre fram stå salarna jämförelsevis öde. Man blir också givetvis mycket fort trött, även då man måhända återkommer längre fram för att konstatera om tidningarna haft rätt. Denna oändliga massa av mestadels små dukar, som kanske kunna taga sig förtjusande bra ut en och en i ett hem, verka sillsallat i de stora salarna, avsedda för stora dukar och monumentala målningar. Det som mest lockar åskådarn till sig — bara för att de ge tillfälle till ett gott skratt — äro salarna för den s. k. “moderna konsten“, åt vilken vid den nyss avslutade utställningen beretts ett ganska stort rum. Dess representanter voro särskilt inbjudna.

Jag vill som sagt ej ens försöka någonsomhålst kritik över vare sig expressionism, kubism eller futurism — i första rummet därför att jag inför dessa nya konstuttryck står fullkomligt oförstående. Det är ju möjligt, att dessa skolor ännu en tid bortåt skola utgöra ett led i utvecklingen eller invecklingen av konstproblemet — jag vill blott säga, att de tillsammans med äldre konst verka alldeles särskilt oharmoniskt, och däri motsäga mig nog ej håller de s. k.

“modernisterna“ själva, som anse allt annat än deras eget onjutbart.

“Modern“ konst har blivit ett allmänt antaget namn på särskilt alla de excentriciteter, som så småningom likt alla andra modenycker ingått i det allmänna medvetandet som en naturnödvändighet. Jag hoppas dock, att blotta ordet “modern“ i alla fall är en borgen för att dess liv blir kortvarigt. En klänning är ju nu för tiden knappast modern ett halvår, i går smal, så att man ej kan taga ut stegen, i dag vid som ett paraply, i morgon formad som en tunna.

Likaså med dessa — i mitt tycke — abnorma experiment. Vore jag ej så övertygad om att de unga konstidkarna av dessa skolor och deras beundrare, såväl officiella som privata, inom kort skola byta om åsikter, så skulle jag vara färdig att gråta i stället för att skratta. Naturligtvis måste det i denna unga skara finnas verkliga talanger, och som färgkonstnärer har redan en och annan utmärkt sig. Det farligaste med denna sorts konst är väl, att den är så ovanligt lättvindig. Man behöver så litet underlag av studier, och har man något sådant, måste man först kasta bort det för att kunna verka riktigt naiv. Naiv i vår tid! Då man vid så unga år brukar lära känna världen!

Och nu vänder jag mig särskilt till de unga kvinnor, som ämna kasta sig in på konstnärinnans ofta så törnströdda bana.

Hur mången ung flicka, som anser sig ha stora anlag och av kamrater och bekanta beundrats för en rolig karikatyr eller annan teckning, tror

sig icke vara kallad att bli något stort och framstående! Hur leker det henne ej i hågen detta härliga, fria konstnärsliv, obundet av hemmets triviala plikter och gammalmodiga rättsbegrepp!

Och kamratlivet sedan — icke minst med de manliga konstadepterna, då de gemensamma modellstudierna kunna omväxla med en liten trevlig flirtation! Och så kronan på verket: den oundvikliga Parisvistelsen med sitt fria bohémeliv med frukter att plocka från kunskapens träd på gott och ont!

Hos en och annan tändes verkligen konstens heliga låga, men hos flertalet är det de övriga lockelserna, som spela in: "Modern" konst, den ligger ju i luften därute! Det är ju blott att se allt med en Matisse's eller en Picasso's ögon — gå i flock med kamraterna för att därigenom bli starkare, "förenkla sig i linjen" och "bygga en symfoni på treklängen" — tre, högst fyra färger — det blir ju också rätt billigt hos färghandlaren — och teckning efter ett visst recept, aldrig efter naturen. Modellpengar sparas in, och så kan man måla om och om igen på samma dukar, och lyckas man blända den dumma allmänheten med några riktigt höga pris, går det ännu lättare att väcka sensation. Lyckas vi genom höggradig excentricitet draga blicken till våra dukar på de stora utställningarna och fördunkla alla andra blygsammare medtävlare, och få vi genom vår älskvärdhet för övrigt någon ung kritiker att bliva vår vapendragare — då är vår lycka gjord, d. v. s. vi bli omtalade och få — "sälja".

Men hur länge? Är det icke konstens

höga mål att skapa skönhetsvärden åt människorna, och är ej all skönhet baserad på sanning? Skönhet är ju visserligen ett relativt begrepp — ej detsamma för vilden och kulturmänskan. De unga ha sökt genom sin tillkämpade naivitet att föra oss tillbaka till vildens ståndpunkt, men jag tror ej, att det kan lyckas i längden, ehuru mycket i samhällslivet tenderat åt samma håll. Jag hoppas ännu, att ur deras famlande försök skall växa fram en förenklad och ädel dekorativ konst, som tätt ansluter sig till arkitekturen. Där blir den på sin plats, men till prydnader i vanliga hem passa de nya konstarterna illa.

Hur få kvinnor ha emellertid den kraft, vare sig andlig eller fysisk, som fordras att skapa stora freskomålningar för murytor eller monumentala skulpturer? Skola ej de flesta bränna sina vingar på lågan, som de förgäves söka få att flamma högt? Olyckliga, brutna till kropp och själ ha redan nu många konstnärinnor, ensamma och glömda, gått en för tidig död tillmötes — utan att de dock vågat sig på så stora uppgifter som de, som fordra en manlig begåvning. Unga kvinnor, tänken er väl före, rannsaka hjärtan och hjärnor, innan ni ägna er åt konstnärinnans kall! Det finns redan alltför många konstutövare för vårt lilla land — och det är också de stora konstutställningarnas fel. Stanna hållre hos konsthantverket, som erbjuder så många utvägar och användning för mer kvinnligt lagd begåvning. Men äro ni fullt säkra på att ni fått snilletets skapareförmåga, så gå då åtminstone till er uppgift med

ödmjuka och rena sinnen och först och sist med redligt arbete.

För att nu återkomma till den senaste utställningen i Konsthallen, så måste jag be att få påpeka, att fröken Gerda Boëthius, som i häfte 4 av Hertha ägnat en utförlig kritik åt "konstnärinnornas utställning", i början av sin artikel anser att "föreningen från första stund haft för vida gränser" — i vilken åsikt jag fullt instämmer —, men mot slutet finner hon, "att vi äro utställningens ordnare tack skyldiga, som givit utställningen detta omfång" och önskar dessutom få nästa gång se ännu flera taga del däri, i vilket fall ju trängseln skulle bli än större. Hon nämner namn, som saknas, namn vilka jag ägnar min odelade beundran, jag skulle endast vilja tillägga en hel del andra såsom: Ottilia Adelborg, Fanny Brate, Hildegard Thorell, vilka, så vitt jag vet, ännu kvarstå i föreningen och som ej till följe av bristande produktion uteblivit, — vidare bland utomstående: Anna Boberg, Eva Bagge, Esther Kjermer, Esther Almquist, Olga Nyblom, Märtha Tynell, Gerda Wallander, Tyra Kleen, Harriet Sundström, Agnes Wieslander, Hanna Pauli — och antagligen flera, som jag glömt. Allt våra bästa namn. Hur kommer det sig att föreningen ej kunnat kvarhålla eller med sig införliva dessa framstående konstnärinnor? Det måste vara något på tok med konstnärliga föreningar, då där ständigt blir split och missämja emellan dess medlemmar i stället för ett ömsesidigt stöd. Själv har jag utgått ur de föreningar jag full av förhoppning inträtt i och har aldrig känt mig så fri och

självständig, som sedan jag tagit detta steg. Och nu vill jag slutligen med ett par ord nämna hur jag tänkt mig problemet om lyckade konstutställningar löst. Antingen tänker jag mig fullständiga separatutställningar eller också — till följe av bristen på lämpliga mindre utställningslokaler — smärre grupp-samlingar. De konstnärer — såväl manliga som kvinnliga —, som sympatisera i åsikter och personligen känna något för varandra, skulle slå sig tillsammans i ett mycket begränsat antal, mellan utställningarna idka gemensamma modellstudier (något som man bör hålla på med, så länge man lever), diskutera konstfrågor, gå varandra tillhanda med råd och dåd, besöka varandras ateljéer, hjälpa varann med urval av vad som bör utställas, de starkare stöda de svagare, — med ett ord vara goda människor och vänner i stället för rivaler. Och när de utställa gemensamt alldeles avskaffa jury. Var och en finge svara för sin väggyta i den gemensamma lokalen, vilken skulle fördelas genom lottdragning.

På detta sätt skulle i alla händelser utställningarna bli mera heterogena, och de goda sakerna skulle bättre komma till heders än vad nu är fallet. Med god vilja tycker jag att sådana sammanslutningar lätt skulle kunna gå för sig, — det har ju lyckats t. ex. Konstnärsförbundet att hålla ihop i så många decennier. Små föreningar utan styrelse, utan stadgar, utan jury, baserade på ömsesidig aktning och förtroende, och där om möjligt en liten sjuk- och pensionskassa genom gemensamma bidrag stiftades — se där mitt drömda ideal. ELLEN JOLIN.

Sveriges Privatanställdas Pensionskassa.

Den mindre fördelaktiga särställning, som tilldelats de kvinnliga medlemmarna av Sveriges Privatanställdas Pensionskassa — Hertha har i sitt första häfte för året redogjort för de stadgade bestämmelserna —, har föranlett Fredrika-Bremer-Förbundets och Kvinnliga Kontorist- och Expeditföreningens i Stockholm styrelser att avlåta nedanstående skrivelse till styrelsen för Sveriges Privatanställdas Pensionskassa.

Med anledning av de stadgar som antagits för Sveriges Privatanställdas Pensionskassa anhålla styrelserna för Fredrika-Bremer-Förbundet och Kvinnliga Kontorist- och Expeditföreningen i Stockholm att få framföra några synpunkter med avseende på de bestämmelser, som fastslå kvinnornas ställning i pensionskassan.

Vi erkänna till fullo de förmåner kassan — under förutsättning av livlig tillslutning från arbetsgivarnas sida — erbjuder affärsanställda men måste dock beklaga, att likställighetsprincipen mellan män och kvinnor ej fått göra sig gällande vid utarbetande av stadgarna, varigenom kvinnorna erhålla en oförmånlig särställning.

Med avseende härå må först nämnas pensionsåldern, som för de kvinnliga funktionärerna bestämts till 57 år, under det att männens utgör 62 år. Vi kunna icke godtaga den av pensionskommittén härför förebragta motiveringen. Den fysiska förändring, som kvinnorna undergå vid 50 års ålder, medför icke att dessa åldras tidigare än männen. I de fall, där en kraftnedsättning förekommer, är denna i regel övergående och övervunnen före 57-årsålderns inträde. Ålderdomsförsäkringskommitténs statistik, som i pensions-

kommitténs resumé återopas och enligt vilken invaliditetsfallen vid 55-årsåldern bland kvinnorna utgöra 19,3 % medan de hos männen utgöra endast 9,1 %, stöder sig på statistiska uppgifter, vilka innefatta alla de kvinnor, som på grund av icke blott hälsoskäl utan ock av ekonomiska omständigheter icke kunnat försörja sig och de sina och till följd härav måst mottaga fattigvårdsunderstöd. Att pensionskommittén för att bevisa sin sats om kvinnornas tidiga invaliditet anför ålderdomsförsäkringskommitténs siffror är förvånande, då det torde vara bekant att bland de 19,3 % invalider, som undersökningen utvisade, upptagits fullt arbetsföra friska hustrur och änkor, vilka till följd av försöjningsplikt mot en sjuk man eller en stor barnskara nödgats taga hjälp av fattigvården i någon form. De 19,3 % innefatta således både fysisk och ekonomisk invaliditet, men männens 9,1 % kunna sägas innefatta endast fysisk invaliditet, ty de arbetslösa 55-åriga män, som mottaga fattigvård, fastän de äro fullt arbetsföra, torde vara ytterst få. Denna statistik kan därför ej läggas till grund för den kategori Sveriges Privatanställdas Pensionskassa avser. Den av kassan fastslagna tidigare pensionsåldern för kvinnor verkar även i det avseendet oförmånligt för dessa att som maximumlön räknas den vid 42 års ålder i stället för vid 47 års ålder innehavda. Då det emellertid hos såväl män som kvinnor kan förefinnas en önskan att få en lägre pension vid 57 år istället för en högre vid 62 år, anse vi att den ordinarie pensionsåldern bör sättas lika för män och kvinnor vid 62 år med rätt till förtida pension från 57 år, i vilket fall pension utgår med det lägre belopp, som försäkringstekniskt är det rätta.

Vidare må anföras, att om pensions-

åldern sättes lika för kvinnor som för män, bortfaller det huvudsakliga motivet såväl för den högre premien som för den lägre procentsatsen vid pensionsberäkningen för kvinnor. Det enda skäl, som kvarstår för en skiljaktig premie- och procentberäkning, vore kvinnornas i förhållande till männens större livslängd. Den allmänna dödligheten i Sverige har visserligen visat en olikhet i detta fall, men ingen särskild statistik finnes, som utvisar huru det i detta hänseende ställer sig bland de affärsanställda. Av de senare årens statistik framgår dessutom, att ett närmande mellan mäns och kvinnors livslängd föreligger, och få vi därför såsom önskvärt och rättvist framhålla att premieberäkningen uppgöres efter en gemensam dödlighetstabell.

I fråga om familjepensionering har pensionskommittén upptagit sådan endast för män, men då det redan nu förekommer och mer och mer synes bli vanligt att gifta kvinnor och änkor dels bibehålla förut innehavda platser inom affärsvärlden, dels söka sådan anställning för att därigenom bidra till höjande av hemmets ekonomi eller helt sörja för familjens uppehälle, torde de efterlevande även vid deras frånfalle drabbas av en kännbar ekonomisk förlust, som delvis bör täckas genom pension. Vi vilja därför som vår åsikt uttala, att deltagande i familjepensionering bör göras obligatoriskt också för kvinnor, samt kunna ej acceptera den i pensionskommitténs motivering framförda åsikten, att det "bör anses som utslutet att arbetsgivare göra inbetalningar även för de kvinnliga funktionärernas efterlevandes pensionering". Dessutom få vi påpeka det faktum, att om kvinnorna icke deltaga i familjepensioneringen, bli inbetalningarna för dem från arbetsgivarnas sida mindre i förhållande till inbetalningarna

för männen, varigenom kvinnornas ställning på arbetsmarknaden orättvist gynnas.

Vad pensionsbeloppets storlek beträffar vilja vi framhålla, att även med 60 % å delaktighetsbeloppet pensionerna bli synnerligen små, då kvinnornas löner i regel äro så låga, att de endast täcka de oundgängligaste utgifterna. Den högsta lön, varå pension för kvinnor utgår, har satts till 3,000 kr., under det att samma för män är 5,000 kr. Skall maximumbelopp fastslås, bör detta givetvis sättas lika för män och kvinnor, då den kvinna, som genom sitt arbete gjort sig förtjänt av högre lön, även bör vara berättigad till att erhålla pension i proportion till lönen.

Slutligen be vi att som vår mening få uttala, att undantagsbestämmelsen att kvinnlig funktionär, som ingår äktenskap och därvid upphör med sin anställning, äger rätt att återfå till föreningen gjorda inbetalningar utan därå upplupna räntor, bör utgå och att gifta kvinnor således likställas med dem, som övergå till annat värv. Det kan tyckas som om kvinnorna härmed avstode från en fördel, men det kan befaras, att denna rätt skulle medföra, att kvinnorna begagnade sig därav för att på så sätt få ett kapital till bosättningen utan att betänka den givna förmånen av att kvarstå i kassan och komma i åtnjutande av en om än ringa pension. Förutom gagnet av denna pension är det i alla de fall, då hon åter tvingas ut i sitt gamla yrke, av stort värde att tillhöra en pensionskassa, då det hittills ofta legat emot dessa arbetssökande, att de från pensionssynpunkt äro för gamla.

Med åberopande av vad här ovan anförts få vi hemställa, att sådan ändring av stadgarna vidtages, som fullt likställer män och kvinnor såväl i fråga om pensionsålder som pensionsbelopp och pensionsavgifter.

Kringblick.

Schweizisk demokrati. För oss, med vårt halvsekelgamla privilegium av kommunalt väljarskap och vår visserligen betydligt senare tillkomna, men i praktiken nu väl befästade valbarhet till kommunala förtroendeuppdrag, kan det, innan eftertanken kommer med, synas av bra nog ringa intresse att följa den strid för kommunala rättigheter, som kvinnorna ännu på så många håll ha att sätta in sina krafter i. Man finner det närmast genant att fasta uppmärksamheten på att sådan efterblivenhet är möjlig. Men så kommer man plötsligt i håg litet av de svenska kvinnornas egna medborgerliga förhållanden i jämförelse med deras grannars — och inser att genansen kan sparas för egen räkning. Och känner dessutom, så som kvinnorna alltid måste känna det, att i den ena eller den andra formen, för den ena eller den andra rättigheten, är det samma sak striden gäller för oss alla, den för oss alla stora och viktiga grundfördringen — likhet inför lagen.

När de schweiziska kvinnorna nu, som de göra, organisera alla för saken tillgängliga krafter för att i de olika kantonerna förvärva den kommunala rösträtten, är detta dessutom för dem ett direkt steg framåt mot förvärvandet av politisk rösträtt, då den federala rösträtten endast kan utövas av kantonalt röstberättigade.

Det är egentligen först den sistförflidna hösten, som frågan om kvinnornas röstberättigande togs upp inom de kantonala lagstiftande församlingarna i Schweiz. Visserligen hade kantonen Vaud redan (!) 1908 beviljat kvinnorna rösträtt i kyrkoangelägenheter, liksom Genève gjort detta 1909, och i själva förbundsrådet hade till och med frågan om politisk rösträtt för kvinnor vidrörts i samband med debatter angående kvinnornas rättighet att rösta på och inväljas till medlemmar av nämnder för arbetstvisters slitande (Conseils des Prud'hommes), men länge hade det lilla demokratiska landet tills vidare icke kommit i fråga om medborgerlig frihet för kvinnorna.

Det var först förlidet år, som en socialistisk deputerad i Bern väckte motion om att varje schweizisk kvinna, som åtnjuter medborgerligt förtroende, skall äga kommunal rösträtt.

Denna motion var det också, som satte liv i schweiziskorna själva. En kommitté tillsattes av delegerade från tjugu olika kvinnoföreningar, genom vilken en intensiv propaganda nu bedrives. En tidning, Die Bürgerin, utges och det arbetas med petitioner, namnlistor och agitationsmöten. Visserligen kom som en nedslående nyhet uppgiften om att Bern-motionen fallit med 107 röster mot 18, men återigen hade kvinnorna i Bern kort därefter den framgången att anteckna, att valbarhet beviljats dem till fattigvårdsnämnder och skolråd och att en motion om kvinnors kyrkliga rösträtt antagits med stor majoritet.

Samtidigt härmed beviljade Neuchâtel, med endast 4 röster emot saken, samma privilegium. Men denna lilla kanton nöjde sig icke med att låta kvinnorna ha sitt ord med i fråga om prästval och kyrkoangelägenheter, som kantonerna Vaud, Genève och Bern, utan erkände på samma gång, med endast en nejöst i opposition, kvinnornas valrätt och valbarhet till Conseils des Prud'hommes. Ett privilegium, som schweiziskorna äro mycket stolta över och som de mena deras land gått i spetsen att bevilja. — Vi utgå ifrån att M.me Emilie Gourd, ordförande i schweiziska landsföreningen för K. P. R., som gjort detta uttalande i Jus Suffragii, har reda på sin sak, men vilja inte desto mindre påpeka, att denna fråga redan för flera år sedan var brännande aktuell i Belgien och även på allra senaste tiden stått på dagordningen i Frankrike.

Medan man nu var i farten i Neuchâtel, tyckte en del av deputeraderna, särskilt av den socialdemokratiska fraktionen, att man borde passa på och vara generös även i fråga om den kommunala rösträtten, men som detta förslag på grund av rent formella skäl icke kunde genomföras vid samma tillfälle, ehuru lagstiftarna i allmänhet syntes vara för frågans lösning, har Neuchâtel ännu en god sak i reserv för sina medborgarinnor. Och vi hoppas att den inte göms på allt för länge.

I Basel hade en socialdemokratisk deputerad däremot under iakttagande av nödiga former väckt motion om fullständig rösträtt och valbarhet för kvinnor, men här var återigen stämningen ej så allmänt för saken, och den föll, dock med den beaktansvärda minoriteten

av 45 röster för motionen. Antalet nejvoterande var 61; 22 deputerade hade nedlagt sina röster. Så man kan säga att även här ser framtiden rätt så löftesrik ut.

Medan de som makten hava i Schweiz' olika kantoner på sätt som sker antaga och förkasta lagförslag rörande kvinnorna, arbeta dessa oförtröttat vidare var för sig i sina kantoner, glädjande sig åt framgångarna på det ena hållet och deltagande i motgångarna på det andra. Alla medvetna om att, såsom deras statsförfattning är, den ena kantonens framgång inte betyder något av direkt vinst för den andra, men dock alla starkt solidariska med varandra i arbetet för det gemensamma målet.

Temperaturförändring. Den lojala bearbetning av franska deputeradekammarens rösträttsutskott, som omnämndes i Herthas förra nummer såsom omhändertaget av M:me de Witt Schlumberger och den franska kvinnliga rösträttsföreningen, har nu utförts under de mest lyckliga och behagliga former. Även här gällde det kvinnornas kommunala rättigheter.

Det var den 14 februari, som den högtidliga uppvaktningen av det samlade utskottets fyrtio medlemmar ägde rum. Det hade givits en vink om att deputationen icke borde vara för talrik, varför endast åtta representanter för de olika kvinnoföreningarna utvalts.

"Vi mottogos med en välvilja", skriver M:me de Schlumberger härom i *La Française*, "som endast ökades och blev allt tydligare efter uppläsningen av vår resolution och under diskussionen av de invändningar, som framfördes mot oss". Och hon tillägger, att det tycktes som om det fruktade, av så många män uppkonstruerade fantomet av en maskuliniserad politiserande kvinna kröp ihop och lämnade plats för en sannare uppfattning av den verkliga, för ett mål arbetande, utvecklade och intelligenta kvinnan, vilken kan som medborgarinna bli av värde för sitt land och en god kamrat till mannen.

Också preciserade en av deputationens medlemmar detta genom yttrandet: "Temperaturen steg från 2 grader till 23 över noll".

Men vi ha inte ännu sett utgången i kammaren! Temperaturen i dylika lokaler är särdeles oberäknelig, i all synnerhet när kvinnofrågornas vinddrag kommer med i spelet.

Där man segrar. Från Amerika komma de färdiga segertelegrammen. Ohio och Nord Dakota ha nyss fått klart för sig att också kvinnorna kunna vara med om att rösta på president åt den stora republiken. Samma sak som Illinois för några år sedan klarade upp.

President Wilson har för sin del blivit så glad över detta, att han i sitt hjärtas fullhet telegraferat till Mrs. Catt och uttryckt sin förtjusning, påminnande henne om att, som hon vet, han har ett mycket direkt intresse av att rösträtten utsträcker till kvinnorna.

Jo, det minns nog mrs. Catt sedan i höstas.

Även Österns kvinnor. Även japanesiskorna röra på sig. Med Kaji Yajima — den åttiotvå år gamla ordföranden för Japanesiska kvinnors nykterhetssällskap — i spetsen drog nyligen en kvinnoprocession genom Tokios gator för att demonstrera emot en just utfärdad tillåtelse att öppna ett stort kvarter, nära stadens centrum, för auktoriserad lastbarhet.

Protesten utmynnade i överlämnande av en petition i saken till guvernör Okubo, en vid Yale-universitetet graderad japan. Enligt en Tokiotidning var emellertid guvernören "sysselsatt" och hade ej tid att mottaga kvinnodeputationen, som hänvisades till polismästaren. Vad som inträffade hos denna dignitär är icke bekant.

Livsmedelkommissionens kvinnliga sakkunniga. Livsmedelskommissionen, som nu till sist kommit till den punkten, att den anser kvinnornas råd önskvärda vid folkhushållningens ordnande, ha som kvinnliga sakkunniga invalt fröknarna Hilda Carlberg, Sigrid Göransson, Kerstin Hesselgren, Ingeborg Walin och fruarna Anna Carlson, Agnes Ingelman, Märtha Silfverhielm. Namn vilka tala för sig själva i fråga om duglighet och erfarenhet.

Fredrika-Bremer-Förbundets årsmöte.

Förbundets ordinarie möte, som detta år äger rum i Göteborg 10 och 11 april, kommer att röra sig kring nedanstående förhandlingar.

Samling sker första mötesdagen, den 10 april, kl. 10 f. m. i Kjellbergsska flickskolans lokal, som välvilligt upplåtits för mötet. Förmiddagen upptar redogörelse för förbundets och kretsarnas verksamhet, de ordinarie årsmötesförhandlingarna samt meddelande angående Nordiska Kvinnosaksföreningars Samorganisation av fru A. Montelius.

Efter lunchrast kl. 12—1 håller fröken Maria Aspman ett föredrag över Krisen, kvinnorna och yrkesskickligheten, varpå diskussion följer.

Kl. 7 e. m. hålles ett offentligt möte i K. F. U. M:s stora sal, Erik Dahlbergsgatan 1, med föredrag om Fredrika-Bremer-Förbundet: Hur det kom till av fröken L. Dahlgren och Förbundets verksamhet av fröken A. Thorstenson.

Onsdagen den 11 kl. halv 11 f. m. i Kjellbergsska flickskolan inleder doktor Mannheimer ett diskussionsmöte angående Barnmorskekårens önskemål i fråga om utbildning och löneförhållanden, och kl. halv 2, efter lunchen, talar fröken A. Meyerson om Den kvinnliga sjukvårdspersonalens utbildning och arbetsförhållanden, varpå diskussion tänkes följa.

Denna dags kväll har Sällskapet Iris ordnat ett samkväm på Börsen, vartill alla vid mötet deltagande utom Göteborg bosatta medlemmar av förbundet inbjudits. För övriga mötesdeltagare tillhandahålles inträdeskort à 1 kr. på årsmötets byrå, Kjellbergsska Flickskolan, Södra Vägen 23.

Förbundskretsarnas årsmöten.

Fredrika-Bremer-Förbundets samtliga kretsar ha nu hållit sina årsmöten. De förrättade styrelsevalen ha därvid utfallit sålunda:

I Malmökretsen omvaldes de avgående styrelsemedlemmarna fruarna L. Gren-Nilsson, O. Selmer och L. Zickerman samt fröken Anna Nilsson och nyvaldes efter kamrer L. Kleberg och fru Anna Söderström, som undanbett sig återval, kamrer A. Hultman och föreståndarinnan för Malmö högre läroverk för flickor fröken M. L. Lundström. Vid senare förrättat val av funktionärer inom styrelsen utsågos till ordf. fru E. Quensel, till v. ordf. fröken M. L. Lundström, till sekreterare fröken Eurenus, till kassaförvaltare fru O. Selmer samt till mötesvärdinnor fruarna Selmer och Zickerman. Som presssekreterare är fröken E. Theorin, medarbetare i Sydsv. Dagbl. Snällposten, anställd. Revisorer blevo de förutvarande, fröknarna H. Arwidius och E. Dahlberg med fröken M. Munch af Rosenschöld och lektor A. Rosén som suppleant.

I kretsen Lund med omnejd omvaldes likaledes de avgående styrelseledamöterna docent H. Borelius, fröken M. Ljunggren, fröken H. Möller och fru S. Nilsson-Ehle samt nyvaldes i stället för fru M. Blidberg, som av sagt sig, fru A. Herrlin. Styrelsen konstituerade sig därefter sålunda: docent H. Borelius, ordf., fröken H. Möller, v. ordf., fru C. Eklundh, sekr., fröken E. Persson, kassaförvaltare, fröken Möller och fru Sjövall, mötesvärdinnor. Revisorer blevo fröknarna L. Möller och I. Westdahl med fruarna N. Bergendal och N. Wennström som suppleanter.

I Hälsingborgskretsen omvaldes fröken S. Rosentvist, ordf., fröken L. Deshayes, v. ordf., fröken M. Platen,

kassaförvaltare och sekreterare, fru N. Holmstrand, lektor E. Schiött, fröken A. Svensson samt nyvaldes efter fru R. Schürer von Waldheim, som på grund av avflyttning från orten undanbett sig återval, fröken Signe Wennberg.

I Arvikakretsen fröken A. Indebetou, ordf., fru I. Wallenström, v. ordf., fröken S. Brink, kassaförvaltare, fröken Elin Collin, sekr., samt fru Signe Wallgren med fru H. Janson, fru E. Lundqvist och fröken A. Rennerfelt som suppleanter. Revisorer fru H. Win-

blad och fröken B. Öberg. Revisors-suppleanter fru H. Indebetou och A. Renvall.

I Linköpingskretsen fröken A. Arwedson, ordf., fru E. Blomstedt, v. ordf. fröken J. Wallerstedt, kassaförvaltare, fru M. Tollin, sekr., fruarna A. Ekman, L. Palmqvist och fröken M. Wigander.

I Strängnäs-kretsen fru H. Kantzow, ordf., fröken E. Sack, v. ordf., fru M. Queckfeldt, sekr., fröken E. Rydberg kassaförvaltare, och fru L. Philipson.

Svenska Fattigvårdsförbundet om de utomäktenskapliga barnens ställning.

Då den av Svenska Fattigvårdsförbundet den 22 sistlidna februari anordnade konferensen för behandling av förslaget till lag om utomäktenskapliga barns ställning beslöt att icke antaga de resolutionsförslag, som framlades, uppdrog den åt förbundets arbetsutskott att i den mån detta fann det lämpligt bringa de föreslagna resolutionerna till lagutskottets kännedom.

Med anledning härav har Svenska Fattigvårdsförbundets arbetsutskott enat sig om ett uttalande, som översänts till lagutskottet och som upptar följande punkter:

att den lägsta åldersgräns, vid vilken barns utom äktenskap rätt till underhåll från föräldrar skall kunna upphöra, bör sättas till 16 år;

att där avtal träffats om utgivande av ett belopp en gång för alla till barns utom äktenskap underhåll, sådant avtal bör — i likhet med andra avtal — kunna jämkas, då väsentlig ändring inträtt i de förhållanden, som voro avgörande vid avtalets träffande;

att barn utom äktenskap icke bör

göras underhållsskyldigt mot fader, efter vilken det ej har arvsrätt;

att den bristfälliga faderskapsutredning, som skulle bliva en följd av ett antagande av 26 § i den K. propositionen, skulle äventyra aktningen för lag samt minska känslan för faderskapets ansvar och att sålunda, oberoende av hur frågan om arvsrätt efter fader må lösas, en fullständig faderskapsutredning bör införas i lagen i överensstämmelse med det särskilda yttrande, som av hovrättsrådet Tiselius fogats vid Lagberedningens förslag i frågan;

att barn utom äktenskap bör ärva fader och ärvas av honom;

att straff bör stadgas för moder, som mot bättre vetande lämnar falsk uppgift till barnavårdsman eller domstol, om vem som är barnets fader;

att skyldighet att utse barnavårdsman bör läggas på barnets födelsekommun eller — före barnets födelse — på moderns vistelsekommun och icke på moderns kyrkobokföringsort;

att barnavårdsman ej bör frånträda sin befattning, därför att annan än barnets fader eller moder förordnats till förmyndare, utan bör entledigande i

detta som i andra fall ske först efter prövning av barnvårdsnämnd;

att, där barnvårdsman finnes, avtal om underhållsbidrag bör godkännas av honom, ehuru det slutits av annan förmyndare än barnets fader eller modersamt

att barnvårdsmanuppdrag bör kunna lämnas icke blott åt enskilda personer utan även åt förening eller stiftelse, som blivit för detta ändamål godkänd av konungen.

En tysk hedersgumma.

I.

Många skiftande minnen har jag från mina besök i Tyskland, älskvärda bekantskaper av kortare eller längre varaktighet, heta studieveckor i Berlin, gemytliga i München, idylliska på Rügen och i Harz. Jag har fått Lutherminnen och Goetheminnen, högtider genom konstens väldiga intryck i Dresden och Köln, genom naturmakten i Sachsiska Schweiz, Partenkirchen, Schaffhausen, medeltidsbehaget i Nürnberg, Hildesheim, Gosslar, nordiska tegelstensgotiken i Lübeck, och ho kan uppräknat allt!

Ett av mina sommarlov stod i den skyddsängels hägn, som ovan titulerats en hedersgumma. Jag kunde väl också ha skrivit så: en fin gammal dam. Frau Oberschulrat von Born är för mig det vackraste ålderdomsporträtt av den bildade tyska kvinnan, hon som kan tänka klart och drömma ljuvt men aldrig försummar händernas husliga sysslor. Gärna ville jag skänka dessa vördade drag den oförgänglighet, som står i min förmåga.

En liten stad vid Rhens biflod Lahn, på dess båda stränder och uppför ett berg — krönt som så många tyska berg av ett gammalt gotiskt slott — halvvägs

i branten ett universitet med c:a 2,000 studenter, nere vid floden S:t Elisabethkyrkan med två spetsiga torn, som gå mot himlen — "en hög visa i sten" —; pittoreska, krokiga backegator i staden, lummiga kullar med utsiktsplatser och värdshus inom lättåtkomligt håll, småborgarfröjd och akademiskt Gaudeamus! Marburg heter den täcka boplatsen.

Det är underligt vemodigt att låta tankarna vallfärda till fridfulla tider i Europa! Vid mitt första feriebesök i Marburg var krig ett spöke, som vi ville räkna till exotiska osannolikheter. Sanningen att säga — i Tyskland såg man likväl kraftmätningen med England som ett annalkande öde. "Onkel Edo" var ej någon vän att lita på, menade man. "Inringningspolitiken" var börjad, och jag hörde så drastiska yttranden som detta:

— Vi äro världens mest hatade nation; Gud ske lov, att man också fruktar oss!

Eller detta, som förlorar på att översättas:

— Die Engländer haben es nur noch im Magen, dass wir nicht mehr das Dreckland von 1806 sind!

Är det partiskt att se en tragisk sanning i dessa påståenden? Har inte

krigshistorien också givit rätt åt ett annat förtroligt politiskt ord, om Italien som bundsförvant:

— Die Italiener sind falsch!

Men jag kommer från ämnet, min kära fridsälla gumma! Jag hade fått en adress, och skrev, och blev hämtad vid stationen. Det var först en missräkning att "familjen", där jag skulle bo, bara utgjordes av två damer, mor och dotter, och modern 84 år! Men sällan har jag mött mera ungdomligt livfulla själar än dessa. Fräulein Adelheid vann mig nästan strax, då hon ledsagade mig utmed floden, under blommande akacior. De vita tunga klasarna i den mjuka grönskan över våra huvuden, det sakta sorlande vattnet bredvid och en på en gång förnäm och vänlig röst — Adelheid var ingen oäven ciceron i det romantiska Marburg. Men samtalet hade allvarliga poänger, det var "med en viss tvekan" de kunde ta emot mig, eftersom Frau Oberschulrat von Born hade ont i foten, och doktorn hade föreskrivit lugn.

— Ni får lova att säga upp mig, om jag blir till besvär, och jag skall väl hitta på annat.

— Ja, om det visar sig nödvändigt —

Det blev emellertid ingen uppsägning, jag kände mig "sehr gut aufgehoben", och värdinnan visste inte hur väl hon ville mig både med mat och prat. Hon kom emot oss i förstugan, en söt och rund liten gumma, spetshuva på det vita håret, kloka klara ögon, inte ett spår till skröplighet, men sirlig som en byrådocka. Hon var herre i sitt hus — Adelheid, som bara gick mot de 50, var, åtminstone skenbarligen, det

lydiga barnet. Frau Oberschulrat installerade mig i mitt rum:

— Här ska ni göra det så bekvämt åt er ni kan, hoppas vi ska trivas, säg bara ifrån. Vill ni ha ett varmare eller tunnare täcke?

Härvid rotade hon egenhändigt om i sängen och slog på de pösande fjädderynorna. Jag såg på den vackra utsikten genom fönstret — botaniska trädgården, Lahn, stan, slottsberget — och var nöjd. Elisabethkyrkan låg fem minuter bort, den blev förstas genast presenterad:

— Här är mest lutheraner i Marburg, men lutheranerna har ett helgon, den heliga Elisabeth, hon dyrkas här av alla, förklarade gumman skämtsamt. Själv var hon katolik, men fördragsam. Hennes man hade varit lutheran:

— Han bad sitt Vater unser och jag mitt Pater noster, och vi grälade aldrig.

Jag tror, att uppgiften kunde vara sannfärdig. Hon hade ett härligt gott lynne, och hon var barnafrom. Snart fick jag bit för bit av hennes långa livs erfarenheter, än ljuva, än svåra, men ingen bitterhet i bedrövelsena. För att bevara hennes ofta kraftigt kryddade berättelser gjorde jag en del anteckningar efteråt. Hennes man fick i unga år hovtjänst hos fursten av Nassau, vår drottning Sofias bror, — han hade väl då ett tjog par skor av alla de slag, men med linnen var det illa ställt! De hade fått börja med litet. Politiska oroligheter kände hon gott till. Hennes far hade suttit inspärrad som upprorsman, då han hörde till Jungdeutschland. Dessa unga män, som senare besjungs

såsom fosterlandsvänner, häktades då (1830—32) som farliga revolutionärer. Frau Oberschulrat blev en lojal tyska i Stortyskland, men med rörelse mindes hon de tunga dagar (1866), då Hessen-Nassau införlivades med Preussen.

— Jag säger er, att jag gärna skulle ha gått barfota genom hela riket, om vår stackars furste kunnat få behålla sin tron. Den stackars käre hertigen! Men vad skulle vi göra? Min man, en fattig professor, och många barn! Han gick till fursten och lät lösa sig från sin ed, och så gick han i preussisk tjänst. Det var längesedan. Nu är min son professor vid ett preussiskt gymnasium. Och en äkta tysk!

Nu avbryter Fräulein Adelheid och flödar över av kärlekens lov. Den ende älskade brodern, som är kvar, "han kan hålla lektioner, så gymnasisterna sitta betagna, han är ett geni, ett helgon" o. s. v. Jammerschade, att han inte är i Marburg!

Lilla gumman suckar åter, när hon kommer in på krigsåren 1870—71. Då var det en kär plikt att bli sjuksköterska. Hela tåg med sårade kommo från Frankrike, och alla familjer, som så kunde, läto upp sina rum.

— Och Mutterchen hade så god tur med sina patienter, inflickar Adelheid.

— Gewiss! — Och så strålar den lilla gumman, men hon suckar igen:

— Hur dom såg ut, när dom kom! Avmagrade av strapatserna, bleka och eländiga, genomskjutna! Die armen Kerle! Då lärde jag hata kriget!

Man förstod ju vinsten av de tyska staternas enhet, fastän preussarna kunde vara lite retsamma. Det var surt i början:

— Det går en historia från en liten kyrkby nära Frankfurt. Där i Sachsenhausen hade råttorna härjat så illa. Och för att bli fria från plågan "stiftade" goda sachsenhausare en silverråtta (skänkte en sådan till kyrkan). Ej långt efter traktens införlivning med Preussen, då stämningen var tryckt, kom en hög preussisk officer händelsevis till kyrkan, han besåg även silverråttan och frågade skämtsamt, om det hade hjälpt. Kyrkotjänaren svarade illmarigt: "Jag vet inte så noga, hur det förhåller sig med den saken, men om det var sant, att det hjälpte för råttorna, så skulle vi genast stifta en preussare".

— Vad ha preussarna egentligen att stoltsera över? Alla våra store män, Wagner, Goethe, Schiller, Luther, äro från Sydtykland.

Ja, för Luther hade båda damerna respekt, fastän Adelheid gick till katolska mässan. De anmärkte som en brist hos bildade lutherska vänner, att dessa inte hade reda på Luthers älskliga brev till sin lille son Hans.

— Ju närmare påven, desto sämre kristen, och ju närmare Berlin, desto sämre undersåte, citerade Frau Oberschulrat von Born.

— Nog kunde man vara kritisk mot Berlin, men inför engelska faran stod ett enigt folk. Man kunde skämta, att Tyskland vore

"ein einziges Reich,
aber kein einiges Reich,"
men om England lät det så:

— När engelsmännen tala om tyska rustningar, tänker jag på fabeln om räven och haren. Räven hade bitit i hjäl en hare och stod anklagad inför le-

jonet. Han sade då, att han inte hade börjat, det var nödvärn. Vi äro haren. ("Wir sind 's Karnickel".)

Detta sades fem år före kriget. Inför den ohyggliga verkligheten idag vill jag inga reflexioner göra, men nu är det knappast indiskretion att offentliggöra sådana profetior, då krutet exploderat. Faktum kvarstår, att bildade, innerligt människovänliga damer, som hade gått igenom för mycket för att bli chauvinister, trodde Tysklands enda räddning ligga i detta att göra sig fruktat. Och fienden var England. Mot Frankrike hade man vänliga känslor, och franska gäster hade man länge haft i huset. Adelheid kunde säga:

— Ich freue mich immer diebisch, wenn die Engländer Unannehmlichkeiten haben.

Då kunde den gamla lyfta fingret och ursäkta yttrandet med en värre anklagelse:

— Sie ist frech, Adelheid. So war sie immer!

Och så logo de båda så oförargligt. Den "fräcka" flickan var mera invuxen i Stortyskland, den lilla gumman mindre entusiastisk för dem, som avsatt hennes älskade furste:

— Das ist mit den Preussen wie mit den Wanzen, wo sie einmal sind, da wird man sie nicht los.

Hon var från den gamla goda tiden, hälst ännu hovdam i Nassau med lokalpatriotiskt förakt för grannen:

"Die Hessen sind dreckig und blind, die Nassauer sind aber treu." — Ja, vad var Hessen emot Nassau? Hessen — "Dahinten, wo die Eulen einander bei Tag gute Nacht sagen."

Men min kära Frau Rat var alltför intelligent och varmhjärtad att hysa politiskt groll mot sin nästa. Hennes intressen voro därtill för mångsidiga: Religion, Poesi och Kokkonst. Om dessa ädlare sidor mera här nedan!

Frau Oberschulrat von Born hade kanske upplåtit sitt gästrum för att få hjälp till hyran — de båda damerna disponerade en 5-rumsvåning. Men affärsavsikten var på intet sätt märkbar. De kunde i en mindre bostad levat väl ombonade och makliga, men det låg bättre för deras röst att emellanåt ha utländska — åhörare; franska ynglingar hade de haft i pension, och mer än en av dem hade fått tyska lektioner av Adelheid — och gett henne livliga ömma brev efteråt — nästan som jag.

De hade en jungfru — skomakaredotter från staden —, som kom ett par timmar till grovsysslor, men annars bodde i sitt hem. Hon gjorde torguppköp och vad hon eljest blev ålagd. Hon var pålitlig och gammal bekant, men inte så alldeles värderad. "Hon är en pärla", sade gumman, "aber es gibt auch schwarze Perlen". Hon var inte nog rapp i matmoderns ögon. En morgon efter frukosten detta utlåtande:

— Om jag visste vad Dorchen gör så länge i ert rum, när hon skall städa? Nu har hon glömt att ge er vatten. Vet ni, de där diktböckerna, som ni har på ert bord, får ni bestämt lägga in, annars läser Dorchen dikter.

Jag försökte ett blygt försvar. Hon fick gärna för mig läsa dikter. Men "Frau Rat" skakade sitt lilla huvud:

— Om jag komme till denna världen en gång till och finge välja levnadskall

skulle jag bli Dienstmädchen. De verkliga familjeslavinnorna här i Tyskland äro åtminstone inte jungfrurna, snarare fruarna.

Det är i allmänhet den svaga punkten hos de allra duktigaste att se något otåligt på andra dödliga, som kanske inte fått alldeles lika duktiga händer. Hushållet var för den gamla damen en hederssak, en helig sak.

Vid bordet gick det gemytligt till. Där fick jag ofta låna var sitt öra åt Mütterchen och Töchterchen. Dess- emellan trugande vänligt:

— Bitte, bedienen Sie sich!

En söndagsmiddag hade denna mat- sedel:

Suppe.

Kalbsbraten mit gedrückten Kartoffeln, Erbsen und Rübchen.

Schokoladenpudding mit Vanillesauce.

Dessutom rhenskt vin med vatten, varvid jag hade nykteristiska betänkligheter, men Adelheid skrattade miss- troget åt dessa:

— In Schweden trinkt man ja immer einen Schlummerpunsch!

Frukosterna voro synnerligen enkla, efter tysk sed, men jag fick ofta något kallt kött som pålägg, och de bådo mig förlåta, att de ej kunde duka opp den kräslighet som kallas Schwedische Platte, svenskt smörgåsbord. Jag prisade gärna deras anrättningar, och "Frau Rat" invigde mig i middagarnas tillredelse. Hon smickrade mig med att hon på sex veckor skulle kunna göra mig till en bra husmor:

— Mit einer Gans geht das nicht, aber mit einem vernünftigen Mädchen geht das.

Och nu kom hennes köksarbets- apologi, en glad trosbekännelse:

— Om matlagning skall lyckas, måste man laga maten med kärlek. Ich koche mit Liebe. Vet ni hur jag menar? Inte skall man bara tänka på köttet, när man kokar. Man tänker på de kära människorna och vill så gärna, att det skall smaka dem väl. Somliga fruar påstå, att hemarbetet gör en så bunden. Men mina tankar kunna göra de behagligaste spatserturer, medan händerna arbeta.

Min 85-åriga fru hade en liten grönsakstäppa, som fick ömmaste personlig vård. Vart ogräs bort! En gång erbjöd jag mig hjälpa att plocka ärt- skidor, men det var knappast rådligt. Var balja klipptes försiktigt av den lilla gumman, och man fick vara så näpen som hon för att inte trampa miste i gången mellan ärtor och morötter. Rörande var hon med vattenkanna i hand:

— Jag ska ge blommorna att dricka, så de inte törsta ihjäl.

"Lille Hans", kanariefågeln, fick också sin dagliga omsorg, han skulle ha bad och foder och vänligt samspråk.

Tidigt voro båda damerna oppe och kokade kaffe. Vid sybordet eller i köket gjorde de sin flit, medan gästen sprang på föreläsningar eller skrev brev. En morgon såg jag "Frau Rat" dammtorka en bokhylla, den lilla figuren sträckte på sig för varenda bok, som hämtades ned, putsades och ställdes tillbaka. Jag undrade om hon hade doktors tillåtelse till detta arbete.

— Ach was, smålog hon, das nenne ich keine Arbeit. Das ist mein Vergnügen.

En annan gång hängde hon opp tvätt

på balkongen, förtjust över det välsignade solskenet. Då bannade dottern:

— Mamma drar ikring sin tvätt, som kattan sina ungar. Hon får egentligen inte lov att röra sig sådär mycket.

— So ein freches Kind, log den gamla.

Om än jag själv här spelar en lite löjlig roll, får jag berätta ännu ett par smådrag om gummans solskenshumör.

Det var en söndagsmiddag, och hon nödgade mig att ta ett stort stycke tårta.

— Varför ska jag alltid ha största biten?, krusade jag.

— Warum, warum sind Sie überhaupt auf der Welt?

Det var ej lätt att replikera.

De första dagarna gick jag ständigt med samma grå kjol. "Frau Rat" trodde väl då, att det var min enda. Det kom regnväder. Då trippade hon in till mig och började illparigt berätta legenden om den helige Martin. På sammagång vinkade hon åt mig med en tjock, mörk kjol.

— Känner ni Sankt Martin? Han var en from riddare. Han mötte en gång en fattig lump, som gick och frös i sina trasor. Då tog riddaren sitt svärd, skar itu sin mantel och räckte den ena delen åt den fattige. Nu vill jag gärna följa helgonets exempel och låna er min kjol i kväll!

Jag skrattade och hon med. Var jag "so ein Lump"? Men hon hade gjort ett ridderligt erbjudande. Jag hade verkligen en mörk kjol också, men jag beklagade att den var skäligen rynkig efter ett åskregn i bayerska alperna.

"Der wird gebügelt", dekreterade gumman belåtet och satte genast ett järn på spisen. — — En av oss.

Ett steg i rätt riktning. Till riksdagens kamrar har överlämnats en proposition med förslag till grunder för kvinnas utnämning och befordran till rektor vid kvinnligt folkskoleseminarium. Enligt förslaget kan infödd svensk kvinna, som uppfyller stadgade villkor, utnämnas eller förordnas till rektor vid kvinnligt folkskoleseminarium, dock att kvinna som är gift må utnämnas eller förordnas endast för det fall att regeringen på särskild framställning sådant medgiver. I händelse kvinnlig rektor träder i gifte ankommer på regeringens prövning om hon må bibehållas i tjänsten. Kvinnlig rektor åtnjuter de löneförmåner som tillkomma kvinnlig adjunkt i högsta lönegraden jämte fri bostad eller hyresersättning samt dessutom ålderstillägg enligt samma grunder som för manlig rektor.

Brevväxling.

X. Vedertagen journalistisk sed fordrar i varje fall att insändare uppger sitt namn till redaktionen för att respektive tidning eller tidskrift skall publicera det begärda. Hertha har gått ännu ett steg längre och från början av sin verksamhet bestämt sig för att icke ge rum åt anonyma insändare, då tidskriftens redaktionskommitté icke såg annan utväg att undkomma den art ansvarslös polemik, som så ofta får göra sig bred i dagspressens spalter. Med utsatt namn beredes således plats åt er insända artikel, sedan ni benäget meddelat er med

REDAKTIONEN.

Notiser från bokvärlden.

Polen nu och i forna dagar av *J. Armfelt* och *W. de Pomian*. Med en översättning av Henryk Sienkiewicz's sista novell. Svenska Andelsförlaget.

Polens rätt av *Marika Stjernstedt*. Svenska Andelsförlaget.

Båda dessa böcker ge oss det polska folkets historia. Den ena, J. Armfelts och W. de Pomians, utförligare och under intressanta vandringar från trakt till trakt, från stad till stad i det styckade landet, den andra, Marika Stjernstedts, i kortare sammandrag. Men båda med kärleken till och medkänslan för den olyckliga nationen präglade varje sida.

Utan tvivel är det behövt att lära genomsnittssvensken litet om Polen, han är sannerligen icke belastad med någon tyngande kunskap vad detta beträffar. Och om det över huvud taget skall vara möjligt att bilda sig en åsikt om nationalitetsproblemen, som nu blivit så brännande aktuella, är första förut-sättningen kunskap om folken, deras historia, deras kultur, deras utvecklings-möjligheter. Med så mycket mera in-tresse tar man därför i våra dagar upp böcker, vilka som dessa ha avsikten att angående det ena eller andra folket klara upp begreppen.

Att dessa två böcker var och en på sitt vis göra det är ovedersägligt, även om man måste säga, att de respektiva författarinnornas börd och förbindelser med det folk de skriva om i viss mån hindrat dem att fullt rättvist fördela skuggor och dagrar. Värde av böckerna ligger i de direkta historiska, geogra-fiska och kulturella fakta de meddela

angående Polen. Att därvid den större och utförligare med sina rika illustrationer från polska städer på sitt sätt får en övertikt är givet. Den gör en verkligt bekant med Polens vackra gamla städer, med det polska landskapet, med folket och dess historia och liv.

Marika Stjernstedts bok, till sitt ursprung ett föredrag och därmed förutbestämd till stark förkortning, ger åter med sin klara och rediga disponering av ämnet och skriven som den är med förf:s vanliga goda stil en blick på Polen och dess folk, som bör kunna väcka den förut slöes tanke på vad som verkliga kan vara Polens rätt.

Vad förf. avsett med sin bok.

Kåtornas folk av *Ester Blenda Nordström*. Wahlström & Widstrands förlag.

Det är verkligen "kåtornas folk" man här träffar på. Utan extra litterär påklädning, just sådant som det lever och bor i sina kåtor, som det drager med sina djur över fjällen och vidderna i vintrarnas snöstormar och den underbara sommarnattens vita ljus. De barnliga små mänskorna, härdade och starka och tåliga under ödet.

Att författarinnan är en god iakttagerska visste man förut. Så som hon här tecknat lappfolket med alla dess egendomligheter — på gott och ont — är det en kulturbild av värde. Det rutinerat duktiga skrivsättet gör det dessutom till ett stort nöje att läsa denna bok.

E. K—N

COLLAN-OLJAN,

världens förnämsta läderpre-
servativ, gör skodonen *absolut*
vattentäta och *minst dubbelt*
varaktiga. Finnes överallt à
kr. 0:90 och 1:50 pr flaska.

A.-B. COLLAN-OLJE-FABRIKEN
T. OLSEN, Stockholm.

Lingerie
Handsyddas damunderkläder
Birger Jarls gatan 3

Ledig annonsplats!

ANNONSER FÖR HERTHA

upptagas av

Fröken Ingeborg Bergström.

Rikstel. 97 83 31 ÖSTERMALMSGATAN 31 Rikstel. 97 83

Ledig annonsplats!

Anna Bengtsons Kappaffär

H. K. H. Kronprinsessans Hovleverantör.

STORTORGET 12, HELSINGBORG. — RIKS TEL. 12 45.

REKOMMENDERAS

Kostym- oah Kapptyger. Stort urval. Beställningar emottages.

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS PLATSFÖRMEDLING.

Å platsförmedlingen finnas anmälda lärarinnor,
lektionsgivare, in- och utländska, kontorister,
värdinnor samt hushållsbiträden av olika slag.

Rikst. 27 62 Platsförmedlingen är öppen kl. 12—4. A. T. 48 16

Årgångar av Veckotidningen DAGNY 1908—1913

erhållas mot ett pris av kr. 2:50 för inb. ex., kr. 1:75 för häft. ex. å

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS BYRÅ,
48 Klarabergsgatan, 2 tr., Stockholm.

HEMTREVNAD

Praktisk tidning för hemmet

utgiven av **FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET**

Redaktör: FANNY EKENSTIERNA.

Utkommer med 40 åttasidiga nr om året. Prenumerationspris: helt år kr. 1:80, halvår kr 1:—, kvartal kr. 0:60. Prenumeration sker å posten.

Innehåller berättelser och poem, levnadsteckningar, religiösa och etiska uppsatser, artiklar i diverse ämnen samt en rikhaltig praktisk avdelning.

Inbundna årgångar för 1912, 1913, 1914 och 1915 kr. 1:50 pr ex. samt för 1916 kr. 1:75 pr ex.

Ledig annonsplats!

Dr. ELIN BECKMANS Hetluftinstitut

BARNHUSGATAN 12

Riks 105 52

A. T. Br. 45 52

Rådfrågningstid vard. $\frac{1}{2}$ 3—4.

Behandling medelst *hetluft*, **diathermie**, *massage* och *gymnastik* av kronisk reumatism och gikt, neuralgier, frostsador (*obs.!* även ansiktet) och börjande ålderdomsbrand.

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnorörelsen, utgiven av **Fredrika-Bremer-Förbundet**.

Redaktör: Ellen Kleman.

Förbundsmedlemmar erhålla tidskriften till ett pris av kr. 3:50, varvid prenumeration sker direkt genom **Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 48 Klarabergsgatan, Stockholm.** **Icke-förbundsmedlemmar** prenumerera å närmaste postanstalt eller i bokhandel. Pris för postupplaga: $\frac{1}{4}$ år kr. 5:—; $\frac{1}{2}$ år kr. 2:75. — Lösnummer 35 öre. **Redaktion och expedition: 48 Klarabergsgatan II, Stockholm.** **Redaktionstid: måndagar, onsdagar och fredagar kl. 1—3.** Allm. T. 48 50, Riks 27 62. **Expeditionen: kl. 11—4** varje söckendag. Allm. T. 48 16, Riks 27 62.

Tidskriften HERTHA'S annonspriser: netto.

Ruta om $\frac{1}{8}$ sida: 65 x 50 mm.	Ruta om $\frac{1}{4}$ sida: 65 x 101 el. 131 x 50 mm.	Ruta om $\frac{1}{2}$ sida: 131 x 101 el. 65 x 204 mm.	Hel sida: 131 x 204 mm.
1 gång .. Kr. 4:50	1 gång .. Kr. 8:—	1 gång .. Kr. 15:—	1 gång .. Kr. 28:—
5 gånger.. „ 20:25	5 gånger.. „ 36:—	5 gånger.. „ 69:—	5 gånger.. „ 127:—
10 „ .. „ 39:15	10 „ .. „ 70:—	10 „ .. „ 135:—	10 „ .. „ 245:—
20 „ .. „ 76:50	20 „ .. „ 136:—	20 „ .. „ 260:—	20 „ .. „ 475:—

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS

===== BYRÅ =====

48 KLARABERGSGATAN 48

Rikstel. 27 62. Allm. tel. 48 16. Upplyningsbyrån Allm. tel. 48 50. Öppen: 11—4
Upplysningar lämnas kostnadsfritt rörande kvinnliga arbetsområden, utbildningskurser, löne-
förhållanden m. m. För utredningar avgift enligt överenskommelse.

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS

SJUKSKÖTERSKEBYRÅER

i Stockholm: BARNHUSGATAN 6. n. b.

Rikstelefon 68 98

Tel.-adr.: Sköterskebyrån.

Allm. telefon 82 11

Byrån mottager sjukbud hela dagen: pr telefon även nattetid.

Föreståndarinnan träffas säkrast $\frac{1}{2}$ 2— $\frac{1}{2}$ 4.

I Göteborg: N. FOGELBERGSGATAN 5. Rikstel. 61 87.

Innehåll:

Handlandets plikt. Av *Ellen Kleman*.

Hanna Andersson. In memoriam. Av *Bertha Hübner*.

Funderingar över moderna konstutställningar. Av *Ellen Jolin*.

Sveriges Privatanställdas Pensionskassa.

Kringblick.

Svenska fattigvårdsförbundet om de utomäktenskapliga barnens ställning.

En tysk hedersgumma. I. Av *En av oss*.

Notiser från bokvärlden.

EN 66-ÅRIG KVINNA

erhåller 10,04 % på sina penningar, om hon tecknar en genast börjande livränta i **Allmänna Lifförsäkringsbolaget, Strandvägen 5 A, Stockholm**. För ett inbetalt kapital av Kr. 9,958 erhåller hon sålunda 1,000 kronor årligen intill dödsdagen. En livränta i "Allmänna Lif" är den bästa penningplaceringen. Begär prospekt och upplysningar!

Ledig annonsplats!